četvrtak, 10. ožujka 2022.

P9_TA(2022)0080

Uništavanje kulturne baštine u Gorskom Karabahu

Rezolucija Europskog parlamenta od 10. ožujka 2022. o uništavanju kulturne baštine u Gorskom Karabahu (2022/2582(RSP))

(2022/C 347/18)

Europski parlament,

— uzimajući u obzir svoje prethodne rezolucije o Armeniji i Azerbajdžanu,

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 16. veljače 2006. o kulturnoj baštini u Azerbajdžanu ([1]),

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 17. veljače 2022. o provedbi zajedničke vanjske i sigurnosne politike – godišnje izvješće za 2021. ([2]),

— uzimajući u obzir zajedničku izjavu od 9. prosinca 2021. koju su dali predsjednica Izaslanstva za odnose s južnim Kavkazom, stalni izvjestitelj Europskog parlamenta za Armeniju i stalna izvjestiteljica Europskog parlamenta za Azerbajdžan o nalozima Međunarodnog suda od 7. prosinca 2021. u predmetima između Armenije i Azerbajdžana,

— uzimajući u obzir izvješća Europske komisije protiv rasizma i netolerancije (ECRI) Vijeća Europe,

— uzimajući u obzir zajedničku komunikaciju Komisije i Visokog predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku od 18. ožujka 2020. naslovljenu „Politika Istočnog partnerstva u razdoblju nakon 2020.:, Jačanje otpornosti – Istočno partnerstvo koje donosi koristi za sve” (JOIN(2020)0007),

— uzimajući u obzir Gospodarski i investicijski plan za zemlje Istočnog partnerstva,

— uzimajući u obzir izjavu supredsjedateljâ skupine Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS) iz Minska od 11. studenoga 2021. u kojoj se ponavlja važnost zaštite povijesnih i kulturnih lokaliteta u regiji,

— uzimajući u obzir naloge Međunarodnog suda (ICJ) od 7. prosinca 2021.,

— uzimajući u obzir zaključke Vijeća o pristupu EU-a kulturnoj baštini u sukobima i krizama od 21. lipnja 2021.,

— uzimajući u obzir Konvenciju UNESCO-a o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine od 16. studenoga 1972.,

— uzimajući u obzir Deklaraciju UNESCO-a o namjernom uništavanju kulturne baštine od 17. listopada 2003.,

— uzimajući u obzir Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima od 16. prosinca 1966.,

— uzimajući u obzir Europsku kulturnu konvenciju, revidiranu Europsku konvenciju o zaštiti arheološke baštine i Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina, čije su stranke Armenija i Azerbajdžan,

— uzimajući u obzir Hašku konvenciju iz 1954. o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba, čije su stranke Armenija i Azerbajdžan, i njezin Protokol, koji se primjenjuje na okupirana područja, te Drugi protokol o pojačanoj zaštiti kulturnih dobara, kojim se zabranjuje „svaka preinaka ili promjena namjene kulturnih dobara s namjerom prikrivanja ili uništenja kulturnih, povijesnih ili znanstvenih dokaza”,

([1]) SL C 290 E, 29.11.2006., str. 421.
([2]) Usvojeni tekstovi, P9_TA(2022)0039.

— uzimajući u obzir Opću deklaraciju o ljudskim pravima od 10. prosinca 1948.,

— uzimajući u obzir Međunarodnu konvenciju o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije od 21. prosinca 1965.,

— uzimajući u obzir članak 144. stavak 5. i članak 132. stavak 4. Poslovnika,

A. budući da se uništavanjem ili oskvrnućem bilo kojeg spomenika ili predmeta kulturne, vjerske ili nacionalne baštine krše načela Europske unije;

B. budući da je nakon prekida vatre 9. studenoga 2020. godine 1 456 uglavnom armenskih spomenika stavljeno pod azerbajdžansku kontrolu; budući da je tijekom rata 2020. Azerbajdžan namjerno i u znatnoj mjeri oštetio armensku kulturnu baštinu, posebno tijekom granatiranja Katedrale Svetog Spasitelja (Katedrada Ghazanchetsots) u Šuši, te uništio, prenamijenio ili oštetio druge crkve i groblja tijekom i nakon sukoba, na primjer crkvu Zoravor Surb Astvatsatsin u blizini grada Mehakavana i samostan apostola Jegiša u selu Madagiz u Gorskom Karabahu; budući da je predsjednik Alijev tijekom obilaska armenske crkve iz 12. stoljeća u mjestu Cakuri obećao da će ukloniti armenske natpise;

C. budući da je, kako je navedeno u Deklaraciji UNESCO-a o namjernom uništavanju kulturne baštine iz 2003., kulturna baština važna sastavnica kulturnog identiteta zajednica, skupina i pojedinaca te socijalne kohezije, tako da njezino namjerno uništavanje može imati negativne posljedice na ljudsko dostojanstvo i ljudska prava;

D. budući da uništavanje lokaliteta, artefakata i predmeta kulturne baštine doprinosi eskalaciji neprijateljstava, uzajamne mržnje i rasnih predrasuda između društava i unutar njih;

E. budući da je poštovanje manjina, uključujući zaštitu njihove kulturne baštine, dio europske politike susjedstva; budući da je cilj europske politike susjedstva uspostaviti partnerstvo s Armenijom i Azerbajdžanom na temelju zajedničkih vrijednosti;

F. budući da je posljednji oružani sukob u Gorskom Karabahu i njegovoj okolici završio sporazumom o potpunom prekidu vatre u Gorskom Karabahu i njegovoj okolici između Armenije, Azerbajdžana i Rusije, koji je potpisan 9. studenoga 2020. i stupio na snagu 10. studenoga 2020.;

G. budući da se u Gorskom Karabahu nalaze brojne crkve, džamije, hačkari i groblja;

H. budući da je 7. prosinca 2021. Međunarodni sud u svojem nalogu naveo da Azerbajdžan „mora poduzeti sve potrebne mjere za sprečavanje i kažnjavanje vandalizma i oskvrnuća armenske kulturne baštine, uključujući, ali ne ograničavajući se na crkve i druga mjesta bogoslužja, spomenike, znamenitosti, groblja i artefakte”; budući da je Međunarodni sud Armeniji i Azerbajdžanu naredio da „poduzmu sve potrebne mjere kako bi spriječili poticanje i promicanje rasne mržnje”; budući da je Međunarodni sud naložio Azerbajdžanu da „od nasilja i tjelesnih ozljeda zaštiti sve osobe koje su tijekom sukoba 2020. zarobljene i dalje su u pritvoru”; budući da je Međunarodni sud u svojim nalozima naveo da se „obje strane trebaju suzdržati od bilo kakvih radnji koje bi mogle pogoršati ili produljiti spor pred Sudom ili otežati njegovo rješavanje”;

I. budući da je UNESCO ponovio da su zemlje obvezne štititi kulturnu baštinu u skladu s odredbama Haške konvencije iz 1954. o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba te je predložio upućivanje neovisne misije stručnjaka kako bi se izradio preliminaran inventar značajnih kulturnih dobara kao prvi korak prema učinkovitoj zaštiti baštine te regije;

J. budući da zaštita kulturne baštine ima ključnu ulogu u promicanju trajnog mira poticanjem tolerancije, međukulturnog i međuvjerskog dijaloga i uzajamnog razumijevanja, kao i demokracije i održivog razvoja;

K. budući da kulturna dobra imaju veliku kulturnu, umjetničku, povijesnu i znanstvenu važnost te moraju biti zaštićena od nezakonitog prisvajanja, propadanja i uništavanja; budući da su armenske crkve i samostani dio najstarije kršćanske baštine na svijetu i dio zajedničke baštine čovječanstva;

L. budući da su u predmetu pred Međunarodnim sudom iznesene ozbiljne optužbe o upletenosti azerbajdžanskih vlasti u uništavanje groblja, crkava i povijesnih spomenika u Gorskom Karabahu;

M. budući da je dugotrajni sukob imao katastrofalan utjecaj na kulturnu baštinu Gorskog Karabaha i te regije; budući da tijekom posljednjih 30 godina Azerbajdžan nepovratno uništava vjersku i kulturnu baštinu, posebno u Autonomnoj Republici Nahičevanu, gdje je uništeno 89 armenskih crkava, 20 000 grobnica i više od 5 000 nadgrobnih spomenika; budući da se uništenje baštine dogodilo i u nekadašnjim područjima sukoba koje je Armenija vratila Azerbajdžanu, gdje su gotovo potpuno uništeni i opljačkani Agdam i Fuzuli;

N. budući da je prvi rat u Gorskom Karabahu doveo do oštećenja ili uništenja azerbajdžanske kulturne baštine, uključujući kulturne i vjerske lokalitete koje su napustile interno raseljene osobe u regiji; budući da su ti lokaliteti uništeni, djelomično uništeni, zanemareni ili su demontirani za građevinski materijal;

O. budući da se uklanjanje tragova armenske kulturne baštine u Gorskom Karabahu ne postiže samo njezinim oštećivanjem i uništavanjem, već i lažiranjem povijesti i pokušajima da je se predstavi kao „kavkasko albanskom”; budući da je 3. veljače 2022. azerbajdžanski ministar kulture Anar Karimov najavio osnivanje radne skupine odgovorne za uklanjanje „izmišljenih tragova koje su Armenci pisali po albanskim vjerskim hramovima”;

1. oštro osuđuje kontinuiranu azerbajdžansku politiku brisanja i negiranja armenske kulturne baštine u Gorskom Karabahu i njegovoj okolici, čime se krši međunarodno pravo i nedavna odluka Međunarodnog suda;

2. potvrđuje da je brisanje armenske kulturne baštine dio šireg obrasca sustavne državne politike armenofobije, povijesnog revizionizma i mržnje prema Armencima koje potiču azerbajdžanske vlasti, uključujući dehumanizaciju, veličanje nasilja i teritorijalna potraživanja u pogledu Republike Armenije koje ugrožavaju mir i sigurnost u južnom Kavkazu;

3. naglašava da kulturna baština ima univerzalnu dimenziju kao svjedočanstvo povijesti neodvojivo od identiteta naroda te da je međunarodna zajednica mora zaštititi i očuvati za buduće generacije; naglašava važnost bogate kulturne baštine u toj regiji; potiče sve države da poduzmu potrebne mjere kako bi osigurale zaštitu lokaliteta nematerijalne kulturne baštine koji se nalaze na području pod njihovom kontrolom; žali zbog činjenice da su sukobi u Gorskom Karabahu doveli do uništavanja, otimanja i pljačkanja zajedničke kulturne baštine, što je izazvalo daljnje nepovjerenje i animozitet;

4. podsjeća da su povijesni revizionizam te oštećenje i uništavanje kulturne ili vjerske baštine u suprotnosti s nalogom Međunarodnog suda od 7. prosinca 2021., kao i s Rezolucijom Parlamenta od 20. svibnja 2021. ([3]);

5. priznaje, kao i Ured tužitelja Međunarodnog suda, da kulturna baština predstavlja jedinstveno i važno svjedočanstvo kulture i identiteta naroda te da degradiranje i uništavanje kulturne baštine, materijalne ili nematerijalne, predstavlja gubitak za pogođene zajednice, kao i za cijelu međunarodnu zajednicu;

6. pozdravlja središnju ulogu UNESCO-a u zaštiti kulturne baštine i promicanju kulture kao instrumenta za zbližavanje ljudi i poticanje dijaloga;

7. pozdravlja prijedlog UNESCO-a o slanju neovisne misije stručnjaka i poziva da se ona bez odgode pošalje; naglašava da Azerbajdžan mora omogućiti neometan pristup svim lokalitetima kulturne baštine kako bi misija na licu mjesta izradila inventar i vidjela što se dogodilo tim lokalitetima;

([3]) Rezolucija Europskog parlamenta od 20. svibnja 2021. o ratnim zarobljenicima nakon najnovijeg sukoba Armenije i Azerbajdžana, (SL C 15, 12.1.2022., str. 156.).

8. snažno ustraje u tome da Azerbajdžan omogući UNESCO-u pristup lokalitetima kulturne baštine na područjima pod njegovom kontrolom kako bi mogao nastaviti s inventarom te kako bi Azerbajdžan osigurao njihovu zaštitu; potiče Azerbajdžan da osigura da se prije UNESCO-ove misije za procjenu ne provode intervencije na armenskim lokalitetima kulturne baštine te da se armenski i međunarodni stručnjaci za kulturnu baštinu konzultiraju prije intervencija na armenskim lokalitetima kulturne baštine i da su tijesno uključeni u takve intervencije; poziva na potpunu obnovu tih i drugih uništenih lokaliteta i na veću uključenost međunarodne zajednice, posebno UNESCO-a, u zaštitu svjetske baštine koja se nalazi u toj regiji;

9. poziva EU da aktivno sudjeluje u naporima za zaštitu ugrožene kulturne baštine u Gorskom Karabahu, posebno uvođenjem mehanizama za olakšavanje misije UNESCO-a za utvrđivanje činjenica; potiče sve inicijative, uključujući privatne, koje će doprinijeti očuvanju te baštine; predlaže korištenje Satelitskog centra EU-a (SatCen) za pružanje satelitskih snimaka kako bi se pomoglo u utvrđivanju vanjskog stanja ugrožene baštine u toj regiji;

10. naglašava da je zaštitu povijesne i kulturne baštine potrebno razmotriti u širem kontekstu rješavanja armensko-azerbajdžanskog sukoba i konačnog definiranja statusa Gorskog Karabaha; u tom kontekstu poziva Azerbajdžan da odbaci svoje maksimalističke ciljeve, militaristički pristup i teritorijalne zahtjeve prema Armeniji te da se u dobroj vjeri uključi u pregovore pod pokroviteljstvom OESS-ove skupine iz Minska o konačnom statusu Gorskog Karabaha;

11. ističe da se mjere navedene u nalozima Međunarodnog suda od 7. prosinca 2021. moraju poduzeti bez odgode; naglašava da bi međunarodna zajednica trebala odmah rješavati sve nove slučajeve uništavanja ili preinake kulturne baštine;

12. poziva Azerbajdžan da u potpunosti provede privremenu odluku Međunarodnog suda posebno tako što će se suzdržati od zabranjivanja armenskog jezika, uništavanja armenske kulturne baštine ili drugih vrsta uklanjanja povijesnih tragova armenske kulture ili od toga da Armencima onemogući pristup ili uživanje istih te tako što će obnoviti ili vratiti sve armenske kulturne i vjerske objekte i lokalitete, artefakte ili predmete;

13. ponavlja svoj poziv EU-u da uvrsti klauzulu o zaštiti arheoloških i povijesnih lokaliteta u akcijske planove kojima se usmjerava partnerstvo između EU-a i Armenije i Azerbajdžana, koji sudjeluju u europskoj politici susjedstva;

14. ističe da je poštovanje prava manjina, uključujući povijesnu, vjersku i kulturnu baštinu, ključan preduvjet za učinkovitu provedbu europske politike susjedstva te za stvaranje preduvjeta za poslijeratnu rehabilitaciju, istinsko pomirenje i dobrosusjedske odnose između Armenije i Azerbajdžana;

15. poziva vlade Azerbajdžana i Armenije da, uz potporu međunarodne zajednice, osiguraju učinkovite istrage svih navoda kršenja međunarodnog prava, uključujući zaštitu kulturne baštine;

16. poziva EU i države članice da nastave pružati potporu radu međunarodnih organizacija čiji je cilj zaštita kulturne i vjerske baštine;

17. poziva EU i države članice da nastave podupirati pružanje hitne humanitarne pomoći;

18. poziva EU i države članice da pruže potporu organizacijama civilnog društva u Armeniji i Azerbajdžanu koje istinski doprinose pomirenju;

19. poziva EU, UNESCO, Vijeće Europe i OESS da zajedno potiču i podupiru napore usmjerene na očuvanje kulturne i vjerske baštine;

20. poziva Komisiju da se služi svim dostupnim polugama kako bi se spriječili vandalizam, uništavanje ili preinaka kulturne baštine u Gorskom Karabahu;

21. ističe da su napori koje međunarodna zajednica ulaže u očuvanje kulturne baštine ključni za postavljanje temelja za održivi mir u regiji;

22. nalaže svojoj predsjednici da ovu Rezoluciju proslijedi potpredsjedniku Europske komisije / Visokom predstavniku Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku, Vijeću, Komisiji, vladi i predsjedniku Armenije, vladi i predsjedniku Azerbajdžana, glavnom tajniku Organizacije za europsku sigurnost i suradnju, glavnom tajniku Vijeća Europe, glavnom direktoru UNESCO-a i glavnom tajniku Ujedinjenih naroda.